

ZONGOR GÁBOR

A kistélepülési önkormányzatok helyzete, az önállóság élménye és lehetőségei című konferenciáról

About „The situation of small municipalities, the experience and possibilities of autonomy” conference

•
SZERZŐ:

ZONGOR GÁBOR, zongor53@gmail.com

Az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottság Gazdaság-, Jog- és Társadalomtudományi Szakbizottság Közigazgatási Munkabizottsága Ászár Község Önkormányzata közreműködésével a kistélepülési önkormányzatok helyzetéről konferenciával egybekötött munkaülést tartott 2022. október 28-án. A rendezvényen részt vett *Mayer Gábor* területfejlesztésért felelős államtitkár és több, mint ötven elméleti és gyakorlati szakember. A munkabizottság tagjain kívül zömében polgármesterek, jegyzők és önkormányzati hivatalok munkatársai hallgatták az előadásokat.

A rendezvényt *Pekár Zsolt* polgármester nyitotta meg, aki felhívta a jelenlévő vendégek figyelmét arra, hogy Ászár Község Önkormányzata önállóságának huszadik évfordulóját is ünnepli. 2002-ben a Komárom-Esztergom megyei Ászár község mellett – amely Kisbér városától vált le – további kilenc település lett önálló. Ekkor a Pest megyei Csörög Sződ községtől, a Fejér megyei Daruszentmiklós Előszállás nagyközségtől, a Győr-Moson-Sopron megyei Károlyháza Kimle községtől, a Nógrád megyei Rákócziabánya Bátorfaterenye városától, a Pest megyei Remeteszőlős Nagykovácsi nagyközségtől, a Heves megyei Szarvaskő Eger megyei jogú várostól, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Szorgalmatos Tiszavárai városától, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszaszőlős Tiszafüred városától, a Somogy megyei Zákányfalú pedig Zákány községtől elválva kezdte meg önálló önkormányzati létét. A húsz éve önállóvá vált Károlyháza és Csörög község képviselői is jelen voltak a rendezvényen.

Dr. Kaiser Tamás, a Közigazgatási Munkabizottság elnöke bevezetőjében kiemelte, hogy a 2016 decemberében újjáalakult munkabizottság célja, hogy össz-

szehozza azokat a tudományos és gyakorlati területen dolgozó kollégákat, akik az önkormányzat, államigazgatás, területfejlesztés területén munkálkodnak. Továbbá fontos, hogy ilyen típusú konferenciákat rendezzenek, mert ezzel segítséget nyújthatnak a kistéleplések működéséhez.

A konferencia első előadója, *Dr. Bekényi József* – a Belügyminisztérium önkormányzati főosztályvezetője – 32 év tapasztalatával, szubjektív szempontból elemezte a magyar önkormányzatiság első húsz évének működését, valamint a 2010 óta kialakult helyzetet.

A helyi önkormányzatok államszerkezetben elfoglalt helyében bekövetkezett változásokat a következő táblázatban foglalta össze:

1990–2010	2010
Meghatározó: rendszerváltozás	Meghatározó: az államfelfogás változása
Erős önkormányzatok	Cselekvő állam
Minden önálló településen van önkormányzat	Minden önálló településen van önkormányzat
Két önkormányzati szint	Két önkormányzati szint?
Átfogó felelősség – széles feladatrendszer	Átfogó felelősség – szűkebb feladatrendszer
Önállóság – igen kevés törvényi korlát	Önállóság – több törvényi korlát
Törvényességi ellenőrzés	Törvényességi felügyelet

A változások bemutatásakor többek között kitért a hivatali feladatok közös ellátásában történt változtatásokra is: míg 2011-ben 770 körjegyzőség működött 2070 településsel, addig 2013-ban 749 közös hivatal 2632 települést fogott össze.

A jövőt illetően az önkormányzatok számára is meghatározónak tartja a globalizáció hatását. Fontos feladatnak jelölte meg az infrastruktúra megteremtése mellett a szubjektív, a településhez tartozás tudatának fejlesztését is. Szükségszerűen megoldandó lesz az önkormányzati területen a mesterséges intelligencia lehetőségeinek kiaknázása, és a jelenlegi gazdasági helyzet ésszerű kezelése.

Végezetül kiemelte, hogy az elkövetkezendő időszakban a megváltozott önkormányzati rendszernek már elsődlegesen nem az intézmények fenntartásáról kell szólnia, hanem a helyi sajátosságok figyelembevételével az élhető település megteremtéséről.

A második előadó, *Tábori Ferenc* a Pannon Egyetem tanársegédje, Hárskút polgármestere címszavakban felsorolta mindazokat a kihívásokat, problémákat, amelyekkel a kistéleplési önkormányzatok szembesülnek. Kiemelte azonban, hogy egy-egy község földrajzi és egyéb adottságai befolyásolják, hogy az önkormányzatnak milyen feladatokkal és milyen intenzitással kell foglalkoznia. Felhívta a figyelmet arra, hogy az azonos méretű települések polgármesterei közt is jelentős különbségek vannak, amelyet befolyásol az életkor, az iskolázottság és a nem, viszont kiemelten fontos az alkalmasság és a lobbierő kérdése. A település jövője szempontjából meghatározó, hogy az egyes polgármesterek milyen prioritásokat tekintenek fontosnak, hiszen nincs a kistéleplési polgármesterségnek ideáltípusa.

Az előadásában kitért a kistépelölések pályázati lehetőségeire, az építőanyag árának alakulására, a humánerőforrás hiányára, a falusi CSOK és a Covid-járvány következményeire, valamint az orosz ukrán háború negatív hatásaira is.

Összegzőként megállapította, hogy az eltérő viszonyok eltérő lehetőségeket nyújtanak, viszont az elmúlt évek pályázati lehetőségei sokat segítettek. Ugyanakkor a pandémia és az energiaárak elszabadulása jelentős bizonytalanságot eredményeztek.

Harmadik előadóként *Molnár Éva*, a Pénzügyminisztérium főosztályvezetője a feladat-alapú finanszírozás és támogatás rendszerét ismertette.

Többek között bemutatta a helyi önkormányzati alrendszer adósságának, pénzforgalmi egyenlegének alakulását.

Milliárd forint

Megnevezés	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*	2019**	2020**	2021
Bruttó adósság-állomány	1247,5	1196,0	1067,1	4559,6	31,2	36,6	42,5	78,8	145,6	220,3	201,3	270,8
Pénzforgalmi egyenleg	-232,0	143,5	90,3	112,9	89,5	13,6	285,0	518,9	249,5	-76,3	-111,2	52,2
Adósság-konszolidáció nélküli pénzforgalmi egyenleg	-232,0	1,2	16,6	76,6	20,8	13,6	285,0	518,9	249,5	-76,3	-111,2	52,2

**A 2016-2018. évben jellemzően az EU-s és MVP források nagy összegű bevezetése fordítja a szufficitbe az egyenleget.*

***A 2019. évtől jelentősen emelkedésnek indult az előző években beérkezett uniós források felhasználása, ami a pénzforgalmi egyenleg alakulásában is megmutatkozik, vagyis a korábban bevételezett források elköltése csökkenti le az egyenleget.
(Forrás: Pénzügyminisztérium.)*

Érdeklősen bemutatta az önkormányzatok közötti jövedelemegyenlőtlenségeket, és felhívta a figyelmet arra, hogy a településtípusos vizsgálat szerint országban belül Budapest és kerületei, valamint a megyei jogú városok (49 önkormányzat a 3178 önkormányzatból) részesedése a 2021. évi iparűzési adóbevételekből 62,2%-os. Megfogalmazása szerint a „feladatalapú finanszírozás bevezetésétől, 2013-tól kezdődően többbelemű szabályozási rendszer igyekszik a fennálló jövedelemkülönbségeket tompítani azzal, hogy az önkormányzatok adóztatási érdeke fennmaradjon.”

Kiemelte, hogy az államháztartás helyzetének alakulása, valamint a gyorsuló infláció a gazdaság minden szereplőjének nehézséget okoz, így az önkormányzatokat és a fenntartásuk alatt lévő intézményeket is érinti. Tájékoztatta a jelenlévőket a 2023. évi költségvetés várható irányairól, mely a lehetőségek szerint igyekszik kezelni az ismert problémákat.

A kistelepülések népességének alakulása és ennek társadalmi következményeiről *Dr. Tagai Gergely*, az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat tudományos munkatársa nyújtott tájékoztatást. Magyarországon negyven év távlatában egy fogyó, előregedő népesedési folyamat tapasztalható, mely eltérően, de egyaránt érinti a községeket, valamint a nagyobb településeket: a kistelepülések elsődlegesen a természetes népességfogyással, míg a nagyvárosok a belföldi vagy külföldi elvándorlás problémájával küzdenek. A népességmegtartás szempontjából a közszolgáltatások egységes színvonala és elérhetősége meghatározó. Az előadást szemléletes térképekkel illusztrálva tette még inkább érzékletessé és figyelemfelhívóvá.

Különösen sokkoló volt a népesedési folyamatok alakulásának 2051-re történő előre vetítése a jövőbeli trendek modellezése alapján. Megállapítása szerint az évszázad közepéig további jelentős népességszökkenés várható országos szinten, amely a településhálózat nagy részét érinti. Lehetséges növekedés a főváros térségében, egyes vidéki nagyvárosok szuburbanizációs zónájában és a Balaton környezetében lehetséges. A vidék folytatódó kiürülése a kistelepülések számára különösen kedvezőtlen a demográfiai jövőkép alapján.

Végül felhívta a figyelmet a Területi riport 2021 kiadványra.¹

Az előadássorozat zárásaként *dr. Istvándi Csilla* jegyző és *Pekár Zsolt* polgármester közös előadásban mutatták be a húsz éve önállóvá vált Ászár község indulását és az elért eredményeket. Az igazgatási munka mellett kitértek a településfejlesztés és a közösségépítés sikereire és nehézségeire is.

Az ülés végén *Oláh Miklós* szociológus, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. kutatásvezetője, a munkabizottság tagja tett fel kérdést a népességalakulás területi vonatkozásaival kapcsolatban, valamint felhívta a figyelmet az ország népessége folyamatos csökkenésének hosszú távú következményeire és a területfejlesztés rendszere átalakításának szükségességére, a megyei önkormányzatok szerepének növelésére.

A sikeres konferenciát követően a jelenlévők a továbbiakban Ászár község vendégszeretetét élvezhették.

JEGYZETEK

1 Koós Bálint (szerk.): *Területi riport 2021*, 2021. A kiadvány a következő linken érhető el: <http://www.regscience.hu:8080/xmlui/handle/11155/2524>